

Uvođenje kompjutorske obrade podataka u Muzej ljudske revolucije Slovenije i Slovenski etnografski muzej

Marjeta Mikuž

Muzej ljudske revolucije Slovenije
Ljubljana

Alenka Simikič

Slovenski etnografski muzej
Ljubljana

Slovenskim zakonom o prirodnom i kulturnom nasljeđu određena je djelatnost stručnih organizacija koje se bave zaštitom prirodne i kulturne baštine kao djelatnošću od posebnoga društvenoga značenja. U njihove zadatke spada i popisivanje i dokumentiranje prirodne i kulturne baštine i povezivanje s informacijsko-dokumentacijskim centrima.¹ Zbog mnoštva dokumentacijske građe, koju čuvaju Muzej ljudske revolucije Slovenije i Slovenski etnografski muzej, iz Ljubljane, prije svega muzejskih predmeta i fotografija, pokazala se potreba za automatiziranom obradom.

Do saznanja da bi se pomoću kompjutorske obrade moglo brže, jednostavnije i kvalitetnije obuhvatiti mnoštvo podataka gotovo istodobno došlo se i u ostalim ljubljanskim nacionalnim muzejima i galerijama. Stoga je 1986. godine postignut dogovor među institucijama od nacionalnog značenja u Ljubljani (Narodna i Moderna galerija, Tehnički muzej, Narodni muzej, Prirodoslovni i Etnografski muzej...) da se projekta prihvate zajednički. Na temelju analize dokumentacijske građe, koja se nalazi u pojedinim ustanovama, bio je izrađen projekt programske opreme i odgovarajućega kompjutorskog programa.² Kompjutorski program bi trebao obuhvatiti muzejski i galerijski predmet, obrađen u cjelini, na temelju prikupljenih podataka o obradi muzejskog predmeta u svima spomenutim ustanovama. Obuhvat podataka za obradu muzejskog predmeta pripremile su kustos Slovenskog etnografskog muzeja Alenka Simikič i kustos Muzeja narodne revolucije Slovenije Marjeta Mikuž. Na sličan su način i galerije (Narodna galerija, Moderna galerija) pripremile obuhvat podataka za galerijske predmete.³

Muzej narodne revolucije Slovenije je potkraj 1987. godine nabavio kompjutorsku opremu a istodobno je bio izrađen i spomenuti program. Pri unosu podataka o građi pokazali su se određeni tehnički nedostaci kompjutorskog programa, pa smo zamolili pomoć stručnjaka iz Republičkoga komiteta za informiranje, koji je ocijenio program kao "tehnički nezadovoljavajući."⁴ Problemi su se pokazali već pri pripremi programa za unos podataka za obradu mu-

zejskog predmeta u vezi s jedinstvenom klasifikacijom i standardizacijom, na što smo upozoravali više puta i predlagali da se formira posebna grupa, koja bi pružala muzeološka rješenja, u skladu s međunarodnim i jugoslavenskim standardima.⁵ Najveće nejasnoće su se pokazale upravo na razini muzeoloških standarda (naziv institucije – šifra, klasifikacija itd.), pa smo u više navrata naglašavali potrebu da se osnuje posebno tijelo (INDOK) koje bi brinulo o ostvarivanju tih standarda i normativa, koordiniralo rad i rješenja dostavljalo svim ustanovama na tom području u Sloveniji. Bez tih bitnih osnova, koje bi morale poštivati sve ustanove i tijela što bi brinula o njihovu provođenju, nije moguće zamisliti bilo kakvu informacijsku mrežu.

Takovo rješenje predloženo je i u SR Hrvatskoj, gdje je ulogu koordinatora preuzeo Muzejski dokumentacioni centar u Zagrebu. Izrađen je idejni projekt za informacijsku mrežu s konkretnim prijedlozima za klasifikaciju i dokumentaciju muzejskih i galerijskih predmeta.⁶ Cijeli se projekt temelji na sistemu Muzejskog dokumentacijskog udruženja (The Museum Documentation Association – MDA) iz Velike Britanije, a ICOM ga je predložio kao međunarodni dokumentacijski sistem.⁷

Popis podataka o muzejskom predmetu iz minimuma standarda sadrži sljedeće kategorije:

1. ustanova – država i muzej
2. inventarni broj
3. način, metoda nabave
4. datum nabave
5. nalazište
6. naziv – ime predmeta
7. klasifikacija – standardni termin predmeta
8. opis predmeta
9. povijest predmeta

Minimum standarda sadrže svi inventarni kartoni formata A5, koji se za različita područja (npr. etnologija, arheologija, numizmatika itd.) nadopunjuju pomoću specifičnih standarda potrebnih za ukupnu informaciju o muzejskom predmetu na pojedinom području.

Za takvo obuhvaćanje podataka su u MDA 1987. godine pripremili kompjutorski program o muzejskom odnosu odnosno galerijskom predmetu (MODES)⁸, kojim se sada već koristi 100 muzeja u Velikoj Britaniji, Irskoj, Nizozemskoj i Francuskoj.

Glavni zadatak slovenskog muzealstva bi stoga trebao biti priprema i izrada muzeoloških standarda i normativa, za što je potrebno formiranje odgovarajućeg tijela (INDOK). Tek nakon što se ti standardi počnu primjenjivati (INDOK), uza suradnju stručnjaka s područja kompjutorskih znanosti, može se pripremiti program koji će najviše odgovarati našim prilikama a ujedno biti u skladu i s međunarodnim programom, kako bi se mogao vezati u muzejsku mrežu kod nas i u svijetu.

Usprkos svim nastojanjima da se nađe zajedničko rješenje problema suradnjom nacionalnih institucija u Ljubljani, stvari su tekle drugačije.

Prema Prijedlogu zakona o muzejskoj mreži⁹ u Sloveniji, u kome je određena i matičnost (tako je Slovenski etnografski muzej matična ustanova za područje etnologije, a Muzej ljudske revolucije Slovenije na području zaštite kulturne baštine iz razdoblja NOB-a), predstavnici Slovenskog etnografskog muzeja i Muzeja ljudske revolucije Slovenije odlučili su da nastave posao u skladu s matičnošću. Tako je Slovenski etnografski muzej u aprilu 1988. sazvao sastanak kustosa – etnologa iz regionalnih muzeja, na kojem je odlučeno da će se raditi prema smjernicama koje preporučuje MDA iz Cambridgea i da će se i ubuduće usko surađivati s MDC-om iz Zagreba. Istu odluku donijeli su i predstavnici Muzeja revolucije i Odjela NOB-a u junu 1988.

Predstavnice Muzeja ljudske revolucije Slovenije i Slovenskog etnografskog muzeja su uz financijsku pomoć obje slovenske zajednice kulture u septembru 1988. sudjelovale u radu 2. godišnje konferencije MDA u Cambridgeu. Tom su prilikom kupile i njihov kompjutorski program MODES i svu popratnu dokumentaciju i literaturu.

MODES – Museum object data entry system je programski paket koji se sastoji od više programa:

1. MODES (obrada baze podataka – unos – popravljanje – brisanje)
2. DISPLAY (za ispisivanje podataka)
3. MAKE (za formatiranje ispisa)
4. SORTLIST (za indeksiranje)
5. TIDY (program za sređivanje unesenih polja)

Pomoću toga programskog paketa možemo obraditi dokumentacijsku građu struka, koje se javljaju u muzejima i galerijama pojedinačno ili sve zajedno, odnosno svatko može formirati oblik zapisa u skladu s vlastitim potrebama.

Programski paket sadrži 16 već oformljenih obrazaca za arheologiju, odjeću (kostimi, nošnja, uniforme), dekorativnu umjetnost, etnologiju, likovnu umjetnost, geologiju, povijesnu građu i znanstvenu i tehničku građu.

Svaka shema može obuhvaćati 254 polja, a sve najmanje 9 polja, što je minimum standarda za ulazne podatke, važećih u cijelom svijetu i u Službenom listu. Nalazimo je također u Muzeologiji (MDC). Ti standardi su: naziv institucije, inventarski broj ili metoda nabave, datumi nabave, mjesto nastanka, ime predmeta, klasifikacija, opis predmeta, povijest predmeta.

Ispisi programskog paketa MODES mogu biti različiti; karton također može imati različite varijante: A3, A4 ležeći, kataložni listići mogu biti prije unosa podataka prazni pa da rubrike ispisuje računalo, a mogu imati već unaprijed odštampane rubrike.

Tako će dokumentacija cjelokupne muzejske građe u Muzeju ljudske revolucije Slovenije i Slovenskom etnografskom muzeju i u njihovim regionalnim jedinicama u Sloveniji početkom ove godine otpočeti na kompjutorskom programu MODES, kako su se predstavnici dogovorili na prezentaciji tog programa u Muzeju ljudske revolucije Slovenije u decembru 1988.

Naravno, očekuje nas još mnogo posla oko usklađivanja određenih termina, uspostavljanja klasifikacije, određivanja kodova za muzeje i slično, ali će putem redovitih mjesečnih susreta korisnika MODES-a i ti problemi biti riješeni.

Planiramo također tečajeve za korištenje MODES-om koji u odnosu na široku primjenu tog programa – što prvenstveno želi biti od koristi u poslu a istodobno prilagođen korisniku – neće iziskivati duže pripreme.

Primljeno: 2. 3. 1989.

Prijevod sa slovenskog jezika: Lenga Kuliš

¹Sapač, Irena, Računalniška obdelava podatkov v ustanovah na področju varovanja naravne in kulturne dediščine v Mariboru, Ljubljana, 1986.

²A. Vidmar, Predlog za izdelavo projekta informacijskega sistema muzejev in galerij v Ljubljani, 1986, polupublikacija A. Vidmar – J. Štrukelj, Informatizacija nacionalnih muzeja i galerija, 1. 2, 1987.

³Marjeta Mikuž – Alenka Simikič, Izvještaj o radu predstavnika MLRS i SEM kod uvođenja kompjutorizacije u muzejima i galerijama u Ljubljani 1987, Ljubljana, polupublikacija

⁴Sastanak s predstavnicima Republičkoga komiteta za informiranje 6. 1. 88, 17. 2. 88, 23. 2. 88.

⁵Vidi op. 3.

⁶Muzeologija 25, 1987.

⁷ibid. str. 9.

⁸The Museum Documentation Association, Museum Object Data Entry System, Cambridge 1987

⁹Poročevalec KSS br. 33.

SUMMARY

The Introduction of Automatic Data Processing in the Museum of the People's Revolution of Slovenia and the Slovene Ethnographical Museum

Marjeta Mikuž and Alenka Simikič

In 1986 an agreement was reached between institutions of national importance in Ljubljana (The National and Modern Galleries, the Technical Museum, the National Museum, the Natural History and the Ethnographic Museums etc.) to carry out a common project concerning the intro-

duction of automatic data processing into museums. The design made covered the programming equipment and an adequate computer program. The entire project is based on the MDA (Museum Documentation Association) system from Cambridge, Great Britain. The application of the system was suggested by ICOM since it is an international documentation system. In 1987 a computer program – MODES – was prepared in the MDA concerning museum or gallery objects, which is now used by a hundred museums in Great Britain, Ireland, the Netherlands and France. The Museum of the People's Revolution of Slovenia and the Slovene Ethnographic Museum, whose experiences are described in detail, have used the MDA system since 1988, with the application of the MODES computer program. They also cooperate with the Museum Documentation Centre in Zagreb, an INDOC centre.

Prezentacija kompjutorskog programa MODES za dokumentacijsku obradu muzejskih predmeta u Muzeju ljudske revolucije Slovenije i u Muzejskom dokumentacionom centru

U dosadašnjim naporima na pripremi podloge za informatizaciju muzejske djelatnosti u SR Sloveniji koordinaciju su preuzele dvije muzejske organizacije iz Ljubljane – Muzej ljudske revolucije Slovenije i Slovenski etnografski muzej surađujući pri tomu s Kulturnom skupnošću Slovenije i nacionalnim muzejima republike.

Središnje stručno tijelo odnosno matična služba za muzejsku djelatnost u SR Sloveniji ne postoji te je koncentriranje na najšire upoznavanje stručne muzejske javnosti s planiranim modelima za suvremeniju obradu muzejskih fondova dobar put i ka koordinaciji prvih informatičkih ciljeva djelatnosti. Takav su pristup inicirali Muzej ljudske revolucije Slovenije i Slovenski etnografski muzej iz Ljubljane, što pridonosi početnom opredjeljenju za zajedničku akciju na tom području. Disperzirano i nekoordinirano provođenje informatizacije, ne samo u muzejskoj djelatnosti, već danas pokazuje nepotrebno udvostručavanje poslova, materijalne i vremenske gubitke.

Organiziranje prezentacije softwarea MODES (Museum object data entry system) odnosno programa za dokumentacijsku obradu muzejskih predmeta, koji je izradilo Muzejsko dokumentacijsko udruženje iz Velike Britanije a preporuča ga za upotrebu u muzejima i ICOM-UNESCO, i programa ISIS-UNESCO za obradu bibliotečne građe prezentacija je održana potkraj 1988. godine u Muzeju ljudske revolucije Slovenije u Ljubljani u suradnji sa Slovenskim etnografskim muzejem za pokrajinske i nacionalne muzeje SR Slovenije – bila je ujedno prilika da se prezentiraju i osnovni ciljevi i programi planirane informatizacije muzejske djelatnosti.

Budući da se neki nacionalni muzeji u SR Sloveniji već nezavisno od prezentiranog programa MODES osposobljavaju za informatizaciju putem drugih softwarea, da je dio muzeja i opremljen minimalnom tehnološkom opremom, a da se teži ipak jedinstvenoj obradi muzejske građe i nacionalnom i međunarodnom povezivanju banaka podataka, razuman je put da se muzeji i galerije u SR Sloveniji odmah u početku rada na informatizaciji svoje djelatnosti usmjere na jedan zajednički informacijski program, u kojem će se primjenjivati nužni minimum standarda za dokumentacijsku obradu muzejskih predmeta.

Budući da je Muzejski dokumentacioni centar već i publicirao program informatizacije muzejske djelatnosti u okviru kojeg se primjenjuju međunarodni standardi i teži povezivanju muzeja i na nacionalnoj razini a u provedbi toga programa koristit će navedeni program MODES, te da se primjenom toga projekta otpočinje u toku 1989. godine u svim muzejima SR Hrvatske, organizirano je prezentiranje MODES-a početkom 1989. i u MDC-u za muzejske radnike grada i to u suradnji s Muzejem ljudske revolucije i Slovenskim etnografskim muzejem. Prezentacija je, kao i u Ljubljani, bila dopunjena i izlaganjima o informatizaciji muzejske djelatnosti u SR Sloveniji i SR Hrvatskoj.

Takav način međurepubličke suradnje svakako pridonosi utvrđivanju polazišta pri razvoju informatizacije u muzejima i galerijama i neminovno dolazi do izražaja nužnost korištenja jedinstvene informatičke osnovice, napose u ovoj vrlo specifičnoj djelatnosti.

Branka Šulc